

GEÏNTEGREERDE OEFENING: BESPREKEN VAN RECENSIES EN BOEKVERSLAGEN OP INTERNET GEVONDEN

Marleen Lippens

---

1 Inleiding

Een situatieschets.

Waarom heb ik dit geëxperimenteerd?

Voor alle duidelijkheid: ik ben geen computerfreak en ook geen internetspecialist en toch lukt het om leerlingen hierbij te begeleiden.

Ik geef les aan een nijverheids-technische school, waar hoofdzakelijk jongens zitten, aan zowel sterk theoretische richtingen zoals Industriële Wetenschappen maar ook aan uitgesproken praktische richtingen zoals Elektrotechnieken en Houttechnieken. Nadat ik twee jaar geleden eens poolshoogte nam in verband met het aantal leerlingen dat thuis over een internetaansluiting beschikte, durfde ik deze opdracht proberen.

Enkele leerlingen gingen ook wel eens bij vrienden om te surfen of zetten zelfs de stap naar een of ander cybercafé. Weinigen trokken hiervoor naar de bibliotheek.

Wanneer onze leerlingen aan het surfen gaan, dan zullen ze de sites die ze voor ons vak of voor de school in het algemeen kunnen gebruiken, zeker niet opzoeken, totdat een leerkracht Nederlands op het idee komt om hen een boek te laten lezen.

De meeste leerlingen van mijn klassen voelen dit als een serieuze verplichting, het zijn uitzonderingen die wel graag lezen (over leespromotie en leesbevordering moeten we het misschien een andere keer hebben).

Het resultaat is dat ze op zoek gaan - ook naar middelen - om die taak zo gemakkelijk mogelijk te laten verlopen. Hoe minder inspanning, hoe liever. Dus wordt er inspiratie gezocht, ze nemen een boek dat ze vorig jaar ook al gelezen hebben, als dit mislukt doordat het ofwel dezelfde leerkracht is of doordat informatie doorgegeven wordt, zullen ze andere bronnen aanspreken. Ze zullen een boekbespreking vragen aan een vriend die er ergens nog een liggen heeft of zoeken op het internet.

Daarom kunnen we de leerlingen voor zijn. Als leerkracht deel je hen mee dat ze inderdaad een boek zullen lezen, maar dat ze op internet een recensie en/of een boekbespreking mogen, kunnen, moeten zoeken. Je merkt verraste maar ook opgeluchte, blij gezichten.

De taak van de leerkracht is nu hen te begeleiden, te coachen.

2 Werkwijze

Opgave van de taak

De leerlingen krijgen 8 à 10 dagen de tijd om de eerste stap te zetten.

Met een auteurslijst bij de hand, door de leerkracht meegegeven, maken ze een keuze. (Met de lijst beperk je en leid je toch min of meer hun keuze.)

Ze halen een boekbespreking en een recensie (indien mogelijk, anders verwijzen we naar de bibliotheek) van het net.

Het belang van een lijst mag niet onderschat worden. Door het geven van de lijst zullen ze niet al te vruchteloos zoeken en geen uren nodig hebben om te vinden wat ze precies kunnen gebruiken.

Het zal ontmoedigen als er te veel auteurs op de lijst staan, van wie ze zo goed als niets kunnen vinden.

Noteer ook die auteurs die ofwel oorspronkelijk in het Nederlands schrijven ofwel auteurs die in onze 'leesomgeving' vaak gelezen worden en goede 'commentaren' krijgen.

Als die anderstalige auteurs alleen op Engelstalige of Franstalige sites te vinden zijn en recensies of besprekingen alleen in die talen ter beschikking zijn, zal dit zeker voor de meeste leerlingen al een struikelblok zijn. Misschien dat leerlingen uit de algemeen vormende richtingen daar toch de nodige informatie uit kunnen filteren, maar mijn technische leerlingen haken zeker af. Met die anderstalige bronnen kunnen ze trouwens maar beperkt werken. Alles wat inhoud betreft zal geen probleem vormen, maar wat o.a. de taal aangaat, is hier dan niet relevant.

Bij het zoeken naar recensies is het interessant ook de tip mee te geven de 'relatief' recente boeken op te speuren. 'Oudere' boeken zullen nog niet op het internet geraadpleegd kunnen worden, wel in de bibliotheek. Niet dat dit niet kan, een boekbespreking van het net gecombineerd met een recensie die ze in de bibliotheek vonden, daar moeten ze toch naartoe om hun boek op te halen.

Ook een pas verschenen boek zou problemen kunnen geven, recensies zijn er zeker sneller dan boekbesprekingen en bibliotheken wachten vaak recensies af vooraleer ze een nieuw boek aankopen.

Alhoewel een recensie op zich soms al voldoende 'commentaar' bevat, opdat een leerling de opdrachten goed zou kunnen uitvoeren, zonder over meerdere bronnen te beschikken.

Op vraag van een leerling en in afspraak de andere leerlingen kan er een bepaalde auteur op de lijst bijgeplaatst worden.

Het is aan te raden dat de leerlingen verschillende recensies en boekbesprekingen selecteren want dan moeten ze naar de bibliotheek om ook het boek op te snorren. Spijtig genoeg worden bepaalde keuzes gewijzigd omdat het boek niet in de bibliotheek voorhanden is of omdat het al uitgeleend is.

Hier is al een belangrijke stap gezet, de leerlingen hebben -zeker diagonaal - hun recensie of de mening over het boek in de bespreking gelezen, zodat ze hun keuze konden maken. Ze hebben al een idee over het genre, het thema, ...

De keuze van het boek gebeurt anders, doordat ze zich al 'geïnformeerd' hebben over het boek. Ze hebben al heel wat gegevens over de inhoud, ze kennen de mening van de recensent en van de boekbespreker (misschien een leeftijdsgenoot), ...

Het boek, de recensie en de boekbespreking brengen ze mee naar de klas om hun keuze aan de leerkracht voor te leggen. Die noteert de titel en de auteur van het boek en bekijkt wat ze van het net gehaald hebben. Er kan nu nog bijgestuurd worden.

Merk op!

In bepaalde klassen kan het nodig zijn om de leerlingen te helpen bij hun zoekopdracht. Een deel van een les kan gebruikt worden om URL's uit te wisselen.

Dit kan ook in afspraak met de leerkracht informatica of nog interessanter: als er op school een computerlokaal (met internetaansluiting) een uurtje vrij is, kun je er samen op zoek.

Een alternatief:

naast het gebruik van internet kun je de leerlingen ofwel een aantal sites aanbieden die je zelf selecteerde en op een cd-rom plaatste. Dan kunnen de leerlingen droogsurfen.

Op deze manier beperk je wel enorm de mogelijkheden.

Een beter alternatief zou zijn in een computerklas de cd-rom te installeren van

- 1. Vereniging van Schrijvers voor de Jeugd (15 jaar Vlaamse Jeugdliteratuur)*
- 2. Leesideeën off line (2000 of 2001) (uitgegeven door VLABIN VBC/Vlaams bibliografisch documentair en dienstverlenend centrum),*

Leesideeën 2000 bevat 4300 recensies van Nederlandstalige boeken. Jaarlijks verschijnt een gecumuleerde versie, waardoor de database telkens met zo'n 4300 recensies aangevuld wordt.

Beide cd's zijn interessante werken voor school- en andere bibliotheken en voor iedereen die graag op de hoogte wil zijn van wat verschenen is en besproken wordt.

Deze cd's kunnen dus perfect in klassen gebruikt worden waar geen internetaansluiting voorzien is. (Nog niet alle computerklassen zijn er standaard mee uitgerust)

Naarmate deze formule van recensies opslaan langer bestaat, zal deze werkwijze nog aan belang winnen. Nu vinden de leerlingen er alleen de meest recente boeken, op het net zijn ze er al wat langer, maar voor de oudste boeken zullen ze zeker nog naar de bib moeten om via de klassieke weg op zoek te gaan naar een recensie.

Een uitgeschreven opgave wordt meegegeven en verduidelijkt. (zie bijlage 1 en 3)

Voor de spreek- en luisteropdrachten die de leerlingen in de loop van het schooljaar (en ook de vorige jaren) al uitgevoerd hebben, werkten ze volgens het OVUR-principe.

(O: oriënteren, V: voorbereiden, U: uitvoeren, R: reflecteren)

Deze stappen zetten ze nu ook bij de presentatie.

De leerlingen ORIËNTEREN zich op de spreektaak:

- *Voor wie?* de medeleerlingen (Iln), de leerkracht (Ik)
- *Doel?* de Iln en de Ik informeren over het boek; hen overtuigen van hun eigen mening; ze geven een score en ze bespreken kritisch wat er in de recensie en in de boekbespreking te lezen staat; ze geven argumenten; ze leggen ook telkens uit waarom ze met bepaalde zaken wel of niet akkoord gaan.
(Soorten argumenten kennen ze vanuit voorgaande lessen.)

Ook hun leeswijze wordt hierdoor bepaald:

(ze kiezen een passende leesstrategie)

oriënterend/verkennd/global lezen: om het boek te kiezen
ontspannend/genietend lezen van het boek zelf;
kritisch lezen van de recensie en de boekbespreking.

VOORBEREIDEN van de spreektaak

De leerlingen bereiden de spreektaak voor door:

- een schriftelijke neerslag te maken voor de leesportefeuille;
- een spreek- (spiek-)briefje te schrijven. Dit kunnen ze gebruiken tijdens het spreken.
(Het is zeker niet de bedoeling dat de leerlingen hun tekst van buiten leren, maar wel dat ze hun spreekbriefje zodanig kunnen gebruiken dat het heel spontaan en natuurlijk overkomt, niemand zegt dat je niet eens naar een bepaald woord mag zoeken of eventjes de draad kwijt mag zijn en dus op je spreekbriefje moet loeren, dit kan zolang dat maar onopvallend gebeurt.)
- in de recensie en/of het boekverslag hebben ze bepaalde fragmenten, zinnen, woorden aangeduid om ernaar te kunnen verwijzen tijdens hun spreekopdracht.

UITVOEREN van de spreektaak

De leerlingen komen om de beurt naar voren. Aan de hand van het spreekbriefje werken de leerlingen de spreektaak af. De leerlingen houden daarbij rekening met de elementen uit de voorbereiding.

Wanneer de leerlingen vooraan in de klas komen kunnen ze - afhankelijk van het klaslokaal - gaan zitten of blijven staan om hun opdracht uit te voeren. Zittend kan bijvoorbeeld in lokalen waar er een trede is, staand in de lokalen zonder, omdat de leerlingen dan boven de anderen uitsteken. Je kunt de Iln ook laten kiezen; enkelen zullen zich zekerder voelen als ze kunnen zitten, er is minder spreekangst, ze zijn rustiger en ze hebben minder problemen met hun houding.

Ook biedt het briefje hen de mogelijkheid om meer blijf te weten met hun handen. De leerlingen houden zich aan de gemaakte afspraken (zie bijlage 2).

Leerlingen kunnen ook in paren of in kleine groepen werken.

Per twee hebben ze een boek gekozen, gelezen, de recensie en het boekverslag besproken. Ze hebben samen de informatie opgezocht. Onderling wordt er afgesproken wie

wat naar voor brengt. Het moet wel zo zijn dat beiden eigen argumenten bespreken. De andere onderdelen kunnen gewoon verdeeld worden.

Voordeel:

- er is minder tijd nodig (bij grote klasgroepen belangrijk);
- de lln hebben onder elkaar al overlegd, de voorbereiding was dus zeker heel belangrijk;
- de spreekangst is kleiner, met z'n tweeën staan ze sterker;

- ...

Nadeel:

- er worden minder boeken behandeld;
- hebben beiden er goed aan gewerkt, of profiteerde de een van de andere?
- zijn het inderdaad de meningen van de twee?

- ...

In kleine groepen presenteren ze hun eigen werk. Niet de hele klas luistert naar iedereen, maar slechts naar een vijftal lln.

Een voorwaarde voor deze werkvorm is zeker een ruim lokaal, zodat de ene groep de andere niet al te veel stoort, maar de lln moeten ook al gewoon zijn om elkaar te beoordelen en ze moeten een kritische houding kunnen aannemen t.o.v. wat de andere lln uitvoeren. Duidelijke afspraken zijn hier noodzakelijk zodat in de verschillende groepen op dezelfde zaken gelet en eventueel gequoteerd wordt. Ga ervan uit dat niet altijd alles in 'cijfers' moet worden uitgedrukt.

De taak van de leerkracht is hier duidelijk van een andere aard dan bij de twee andere werkvormen.

Tip

Om de werkvorm waarbij iedere leerling zijn boek komt presenteren houdbaar en haalbaar te maken, werk ik een tijdsschema uit. Niet iedereen komt achter elkaar, maar vooraf wordt afgesproken wie wanneer komt. Zo komen slechts vier leerlingen per uur, de rest van het lesuur wordt er verder gegaan met de andere lessen. Aan de leerlingen wordt ook gevraagd alles binnen een bepaalde tijdslimiet af te handelen, deze opdracht kan in vijf minuten.

Ondertussen krijgen de anderen een luistertaak:

in hun schrift of op een blaadje papier noteren de leerlingen titel en auteur met de score die de leerling aan het boek geeft; daarnaast letten ze op o.a. houding, taal, vlotheid, voorbereiding, inhoud, ...

Vooraf wordt wel nog eens herhaald wat er verstaan wordt onder de verschillende aandachtspunten. Kies er niet te veel ineens of de luistertaak wordt te ingewikkeld.

Er kan ook hier weer een taakverdeling gebeuren, een groep concentreert zich op een welbepaald onderdeel.

Zo letten ze bij houding bijvoorbeeld op:

- publiek aankijken;
- te veel 'contact' met het spreekbriefje (bepaalde leerlingen kunnen het echt niet loslaten);
- stilstaan?

- handen?

REFLECTEREN op de (spreek)taak

Over een aantal vooraf bepaalde items geven de lln hun ervaring, dat gaat in de eerste plaats over hun spreekopdracht, maar dat kan ook gaan over hun ervaring met het opzoeken van de informatie.

Viel die speurtocht op het internet mee, zal ik die informatie een volgende keer uit mezelf gaan zoeken en wat vang ik er dan mee aan? Zal die even kritisch gelezen worden, ook als de leerkracht dat niet uitdrukkelijk vraagt?

De praktijk leert hier dat de leerlingen verrast zijn dat bepaalde boekverslagen - meestal van leeftijdsgenoten in Nederland en Vlaanderen - ook foutieve gegevens kunnen bevatten en dat de uiteindelijke mening van de boekbespreker niet altijd overeenkomt met de mening die zij over het boek hebben. Als leerkracht ben ik dan heel gelukkig dat er velen besluiten dat ze hoe dan ook beter zelf het boek lezen, want zo erg was dat nu ook weer niet, maar dat ze hun eigen mening aan een andere willen toetsen, hoor ik ook vaak. Sommigen voelen zich dan wat veiliger, want van zichzelf zeggen ze geen grote taal - of boekenexperts te zijn.

De items voor de reflectie op de spreektaak kunnen b.v. de volgende zijn:

- ik was (on-)voldoende voorbereid
- ik heb alles/niet alles verteld wat ik wou
- ik was zenuwachtig/nerveus/...
- mijn taal was verzorgd/vlot/...
- ...

Een volgende keer zou ik ...

Ze zullen ook automatisch reflecteren op het verzamelen van de argumenten. Een probleem dat zich daar wel eens voordoet, is de selectie van de gegevens uit de recensie en de boekbespreking. De verhouding kan gewijzigd worden, misschien vinden ze meer zaken waarmee ze niet akkoord gaan dan zaken waarmee ze wel akkoord gaan, of bij het ene kunnen ze gemakkelijker goede argumenten geven.

Daar kun je dan best als leerkracht wat soepel op reageren. De verhouding kan gerust anders want het uiteindelijke doel is bereikt: ze hebben gelezen, ze hebben beoordeeld, ze hebben bronnen kritisch gelezen en erop gereageerd; ze brachten een verzorgde presentatie voor de klas.

3 Besluit

Met bovenstaande oefening bied je de leerlingen een geïntegreerde oefening aan.

Mondelinge taalvaardigheid:

de presentatie wordt voor de klas gebracht, argumenteren wordt geoefend, medeleerlingen worden beoordeeld, ...

(Eventueel evalueren ze de spreker aan de hand van een evaluatiefiche)

Ze beginnen, ronden af op een originele manier, ze hanteren de gespreksconventies, ze controleren de luisteraandacht van hun publiek door oogcontact te houden.

Schrijfvaardigheid:

een verzorgd werkje wordt afgegeven.

Leesvaardigheid:

een boek, een recensie, een boekbespreking.

(ze passen de goede leesstrategie toe)

het klassieke lezen (op papier), het moderne lezen (op scherm)

Hoe omgaan met informatiebronnen:

het zoeken

het verwerken

een kritische houding aannemen

Afhankelijk van de gekozen werkvorm wordt er in mindere of meerdere mate aandacht geschonken aan sociale vaardigheden, zoals samenwerken, ...

Er werd ook aan boekenpromotie gedaan: doordat de leerlingen een persoonlijke score geven, nodigt dit wel of niet uit om ook eens het boek te lezen. Wat een leeftijdsgenoot over een boek zegt, aanvaarden ze gemakkelijker dan wat de leerkracht erover vertelt.

Door alle mogelijkheden die internet aan onze leerlingen biedt, moeten we als leerkracht beseffen dat onze taak i.v.m. de klassieke boekbesprekingen tot het verleden behoort.

Onze leerlingen zijn creatief genoeg om van anderen, persoonlijk of via het net, voldoende gegevens te verzamelen zodat het niet echt nodig is het boek te lezen, tenzij wij bij hen een houding kunnen kweken dat ze niet klakkeloos alles gaan overnemen, maar kritisch worden, de noodzaak inzien en het plezier ervaren om toch zelf het boek te lezen.

Daarom zijn ook de leerkrachten creatief en moeten we benutten wat er al te vinden is. Wat een andere leerkracht, bij een leerling elders uit Nederland of Vlaanderen al gecorrigeerd heeft, moeten wij later niet opnieuw nazien.

Voorzie wel andere opdrachten en gebruik de informatie die we zomaar kunnen ophalen (via internet, bibliotheek of vrienden). Het is uiteindelijk de bedoeling dat onze leerlingen boeken lezen, genieten van en nadenken over wat ze gelezen hebben.

Bijlage 1

OPGAVE bij BOEK/RECENSIE/BOEKBESPREKING

1. Lees

- het boek
- de recensie
- de boekbespreking

2. Zoek in de recensie/de boekbespreking

- 3/4 zaken waarmee je akkoord gaat
- 3/4 zaken waarmee je niet akkoord gaat
- Leg uit waarom, argumenteer

! Niet alles mag over de inhoud (van het boek) handelen.

Wat wordt er bv. gezegd over de taal, de opbouw van het boek, over ... ?

3. Vind je in de recensie en/of de boekbespreking 'foute' gegevens?

Vooraf i.v.m. feiten zoals namen, data, leeftijden, plaatsen, ...

Is er volgens jou een 'onvolledigheid': wat vind jij zo belangrijk dat het volgens jou vermeld moet worden?

4. Neem een kopie van de originele cover en flaptekst.

Ontwerp een nieuwe cover.

Schrijf een nieuwe flaptekst van maximum vijf lijntjes. Vermeld er o.a. het thema in. (Deze tekst mag je gebruiken bij de presentatie om een situering te geven)

5. Eindoordeel over het boek.

Geef een persoonlijke score /10 en verantwoord die.

Bijlage 2

AFSPRAKEN voor de MONDELINGE PRESENTATIE

Gebruik een spreekbriefje.

De recensie en de boekbespreking mag je erbij hebben.

De aanspreking:

begin met een originele inleiding waarin o.a. titel, auteur, thema, ... aan bod komen;

verwerk er eventueel al de situering in: wie, wat, waar, wanneer, ...

Mening over het boek aan de hand van:

- de boekbespreking;
- de recensie

Wat zegt de recensent ? ... (niet) akkoord? ... omdat... (argumenten).

- vermeld hier eventueel ook de fouten;
- eindoordeel : geef een persoonlijke score;
- sluit op een originele manier af.

Bijlage 3

Na de presentatie wordt er een VERZORGD WERKJE afgegeven:

voorblad: titel en auteur / persoonlijke gegevens (van de ll)

inhoud

cover en flaptekst : kopie en nieuw ontwerp

recensie en boekbesprekingen: de bespreking ervan; eventuele fouten; eindoordeel.

Eventueel aangevuld met:

- reflectie op de spreektaak;
- reflectie bij de zoektocht naar de informatie;
- luistertaak: de medeleerlingen beoordelen

Bijlage 4

Enkele INTERNETADRESSEN (onder voorbehoud voor eventuele wijzigingen)

In *Leesidee - jeugdliteratuur* staat in jaargang 6 (2000) een reeks over 'Jeugdauteurs op het internet'. Daar vind je een goede en duidelijke bespreking van een aantal sites. Die adressen kunnen aan de leerlingen meegegeven worden.

<http://www.internetcollege.nl/verslagen>

<http://www.collegenet.nl/studiemateriaal>

<http://www.studentonly.nl/uittreksels>

<http://scholieren.com> (9871 verslagen)

<http://www.okidoki.com> (opvragen in windows)

<http://surf.to/jeugdauteurs> (met links naar...)

<http://huiswerk.leerlingen.com>

<http://www.boekverslag.nl>

<http://www.digischool.nl/> (bibliotheek)

<http://literatuur.pagina.nl>

<http://boeken.pagina.nl> (ook met links naar recensies)

<http://onderwijs.pagina.nl>
<http://www.boeken-2000.nl>
<http://lijstboeken.com>
<http://www.zipp.be>

Wat de meeste leerlingen niet zelf vinden, is het adres waarop ze recensies kunnen vinden:

<http://www.bib.vlaanderen.be> (naar *Leesidee*)
<http://recensie.pagina.nl>
<http://dit.is/jeugdliteratuur/> (site van Willy Schuyesmans met links naar auteurs, niet meer naar boekverslagen)